

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ

Η ΑΛΙΚΗ

“Ότι είχα προφητέψει σ’ ένα πρόχειρο σημειώμα μου από τούτη εδώ τή στήλη (σελ. 78) για μιὰ μικρούλα καλλιτέχνητα, τὴν Ἀλίκη Θεοδορίδη, ἦρθε ἡ ἴδια γλήγορα γλήγορα νὰν τὸ ἀληθεύει. Εἶχα γράψει: «Μιά μέρα, καὶ γλήγορα, θὰ φύγει ὁλωσδιόλου ἡ ἐπίδραση τῆς μητέρας τῆς, τῆς κ. Κυβέλης, καὶ θάρχησει καὶ ἡ Ἀλίκη νὰ δημιουργεῖ. Δὲ θὰ θυμίζει πιά, δὲ θὰ γεννάει σύγκρισεις. Θὰ τραβήξει δικὸ της δρόμο. Θὰ γίνῃ Ἀλίκη».

“Υστερ’ ἀπὸ λίγες μέρες τὴν εἶδα ὡς Ρένια στὴν «Ἐξαδέρφη μου». Καὶ τὴν εἶδα Ἀλίκη πὰ καὶ ὄχι μινατούργη τῆς Κυβέλης, ὄχι ὡς Κυβελίτσα, ὅπως θαυματοποιήσανε ὡς Ἀδέλα στὸ «Κοριτσάκι». Στὴν ἐπιτυχημένη αὐτὴ δραματοποίηση ἑνὸς Γαλλικοῦ ρομάντζου πού ὁ Ξενόπουλος, μὲ σκηνηκὴ ἀληθινὰ καστρία, σημείωσε μιὰν ἐπιτυχῆ θεατρικὴ, ἡ Ἀλίκη δημιούργησε μιὰ Ρένια ἀπαραμίλλη, πού θὰν τῆς τὴ ζήλευε καὶ μιὰ πάλια τεχνίτρια τῆς σκηνῆς. Δὲν τὴν ὀδήγησε κανένας — εἶναι ἀναμφισβήτητο αὐτό. Μόνη τῆς δημιούργησε, διαβάζοντας τὸ δράμα, διαβάζοντας καὶ τὸ ρομάντζο. Μπῆκε μέσα στὴν ψυχὴ τῆς ἡρωίδας καὶ μᾶς ἔδωσε μιὰ Ρένια ὅπως θύγηκε ἀπὸ τὴν πέννα τῆς Γαλλίδας συγγραφέως.

“Ὁ Προοριστὴς μας, πού στάθηκε δάσκαλος τῆς Ἀλίκης, μᾶς μιλάει πάντα μὲ ξεχωριστὴ ἀγάπη γιὰ τὴ μικρὴ του μαθήτριά. Τῆς ἐκθέσας τῆς, μᾶς λέει, τίς διάβαζε σὲ μεγαλύτερες μαθήτρες, σὰν εἶτανε καθηγητῆς στὸ Ἀρσάκειο. Καὶ μοῦ ἔδωσε μιὰ, τὴν προσηκόντως, πού δέχεται πὸς ἡ Ἀλίκη καὶ καλλιτεχνικὸ μάτι ἔχει καὶ καλλιτεχνικὴ ψυχὴ. Εἶπανε δώδεκα χρόνων σὰν τὴν ἔγραψε. Κάτι πᾶει νὰ πῆ καὶ αὐτό.

«Ἀπ’ ὅλες τῆς μέρες μοῦ ἀρέσει ἐκεῖνη ἡ μέρα πού δὲν ἔχω δουλειὰ τάπόμεμα καὶ πηγαίνω μὲ τὴ δασκάλα μου στὰ θαλάσσια. Ἐκεῖ δικὴ λέγω ἕνα δράμα, πού νὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ κάθωμ καὶ διαβάζω ἕνα βιβλίο, ἐνῶ ἡ δασκάλα μου πὸ πέρα κερτάει ἕνα ἐργόχειρο. Ὅταν βρῶσκω κανένη βαρετὸ μέρος στὸ βιβλίο, κοιτάζω πέρα μακριὰ στὸν ὀρίζοντα. Κάποτε ἡ θάλασσα εἶναι ἡσυχὴ καὶ ἔχει ἕνα χρῶμα μὲ τὸν οὐρανό. Κάποτε πάλι εἶναι ἀγρομένη καὶ ἔχει διάφορα χρώματα. Βαρκοῦλες ψωριᾶδων περνᾶνε γλήγορα, ἄλλες μὲ πανάκι κόκκινο πού γέρονε ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, καὶ ἄλλες μὲ πανάκι ἄσπρον, Γύρω μου εἶναι μεγάλη ἡσυχία καὶ δὲν ἀκούγεται πλὴρὰ τὸ μουρμουρίσι τῆς ἀτέλειωτης θάλασσας. Ἀπάνω σὲ κείνο τὸ δράμα μοῦ φαίνεται πὸς εἶμαι ὁλομόναχη, μακριὰ, σ’ ἕνα ἄγνωστο κόσμον, σ’ ἕνα μέρος τῶν ὀνειρων μου, σ’ ἕνα ἀκατοίκητο μέρος. Νὰ γιατί μ’ ἀρέσει αὐτὴ ἡ μέρα — γιατί μπορῶ νὰ σκέπταμαι ἐλεύθερα».

Θεατρόφιλος

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Διονυσίου Σολωμοῦ «Ἀπαντα».—Κωστὴ Παλαμᾶ «Ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου».—Γ. Δελῆ «Ἀπάνεμα βράδια».—Α. Γαβριήλ «οἱ χοῖροι ὀτζουσι κλπ.».—Α. Γρ. Καμπούρογλου «Μικρὰ Διηγήματα».—Παύλου Νιρβάνα «Παγὰ Δαλέουσα».—Κ. Γ. Καρυωτῆ «Νηπενθή».

—Ὁ ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἐλευθερουδάκης» τύπωσε καὶ κυκλοφόρησε τελευταία τὰ «Ἀπαντα» τοῦ Σολωμοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν ἐκδοσὴ πού ἔγινε ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τὴν τότε βιβλιοθήκη τοῦ Μαρασλή, καὶ μὲ τὸν ἴδιον πρόλογο γραμμένο τότε ἀπὸ τὸν ποιητὴ Παλαμᾶ. Ὁ Σολωμὸς, πηγὴ τῆς νέας μας ποιητικῆς παράδοσης, πρέπει νὰ μελετιέται πάντα, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς νεώτερους, γιατί εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἐκείνους ὁδηγούς, πού κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ἀγνοῇ. Θὰ θέλαμε ὅμως ἡ κριτικὴ αὐτῆς ἐκδοσῆς νὰ περιλάμβανε ἀκόμα τὸν πρόλογο πού ἔγραψε ὁ Πολυλάς, σὰν πρωτοτυπωθήκανε τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ στὴν Κέρκυρα στὰ 1859, καθὼς καὶ τὴ μελέτη τοῦ Ψυχάκη γιὰ τὸ Σολωμό, πού βρίσκεται μέσα στὰ «Ρόδα καὶ Μῆλα». Τότε θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πὸς ἔχουμε ἕνα τέλειο βιβλίο γιὰ τὸν ποιητὴ.

—Βγῆκε σὲ δευτέρῃ ἐκδοσῇ τοῦ Κωστὴ Παλαμᾶ «Ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου». Ποίημα σύνθετο, πού ὅπως χαρακτηριστικὰ μᾶς λέει ὁ ἴδιος δημιουργὸς του, ἐπὶ πρῶτο πού κοίταξε ν’ ἀλαφροδέσῃ μὲ καὶ ἐπικὰ καὶ λυρικά καὶ δραματικά, καὶ παίρνοντας ἀπ’ ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ποιητικοῦ λόγου, καὶ ἀπὸ τῆς ἱστορίας τὰ παροδομένα, καὶ ἀπὸ τοῦ φιλόσοφου τὴ σκέψη καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τῶν νεύρων, — κάμια δράματα τοῦ νοῦ καὶ κάμια καρδιοχτύπια». Στὴν ἐκδοσὴ αὐτῆς μπῆκε τελευταίῃ ἡ ἀναλυτικὴ κριτικὴ τοῦ Πέτρου Βλαστοῦ, πού τυπώθηκε στὸ «Νουμᾶ» τοῦ 1907.

—Μέ τ’ «Ἀπάνεμα βράδια» πρωτοφανερῶνεται ἄγνωστος ἴσα μὲ τώρα ποιητῆς, ὁ γιὰτὸς Γεώργιος Δελῆς. Ἡ τέχνη του ὄριμη καὶ σοβαρὴ, ἀμέσως τραβᾷ τὴν προσοχὴ. Ὅμως τὸ νῆμα, πολλὲς φορὲς βαθύ, δὲ δίνεται πάντα μὲ τὴ λεπτορὴ ἐκείνη σαφήνεια πού ταιριάζει στὴν μοντέρνα ποίηση, καὶ ὁ στίχος σιγὰ δὲ μᾶς φέρνεται τόσο στρωτός καὶ ἀρμονικός. Μὰ ἴσως αὐτὰ νὰ τᾶπαιτὲ τὸ μυστικὸ τῆς τέχνης τοῦ ἀξιόλογου ποιητῆ, πού σὲ μικρὲς στρωφὲς μᾶς παρουσιάζει τραχιές τῆς ψυχῆς, ἐνῶ ἀνηγὰ λάμπει ἕνας νοῦς ἐρευνητικὸς καὶ γαλήνιος.

Τυπώνουμ’ ἐδῶ ἔν’ ἀπὸ τὰ πρῶτα χαρακτηριστικὰ τραγούδια τῆς συλλογῆς.

Μὲ κοίτες, μάνα, κοιταγες, καὶ ὁ πόνοσ τῆς καρδιάς
μὲ τύλιγε, καὶ τύλιγε σὰ θάλασσα (σου
τί μιὰ Νεράϊδα ἀγάπησα καὶ μίσησα μακριὰ σου —
μακριὰ σου, μάνα, μίσησα καὶ τὴν ψυχὴ μου χάλασα.

Ὡ, κι ἄς μπορούσα τῆς Καρδιάς νά βρῶ τὸ μονοπάτι
ἀπὸ τὸν πόνο ἀφύλαχτο,
νά πέρασῃ, ὡ Πεντάμορφη, στὸ θρυλλικὸ πλάτι,
τοῦ Νοῦ τὸ δρακοφύλαχτο.
Νά μάδαα μὲς στῆς κόρης σου τὸν ἥλιο δίχως θλίψη
τοὺς γλυκούς ἀνθούς τῆς σέρας μου
καὶ νάθαβα στοῦ κόρφου σου τὴ νύχτα δίχως τύψη
τὰ μάτια τῆς μητέρας μου.

— «Οἱ χοῖροι ὄψουσιν, τὰ χοιρῶδη κοῖζουσιν, οἱ
ὄφεις ἰψουσιν» ἐπιγράφεται μιὰ χιονοριστική ἑξα-
λόγηση ἐνὸς δημοδιδασκάλου, τοῦ Ἀντῶνη Γαβριήλ,
γιὰ τὰ βασικά πού τραβήξε σ' ὅλη του τὴ δασκαλικὴ
ζωή, μὲ τ' ἀνόητα τἀναγνωστικά τῆς καθαρῆουσας.
Δηγιέται μὲ χάρη πῶς ξαφνικά φατίστηκε, τὸν καιρὸ
τῆς εκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης, καὶ ποιά ψυχικὴ
ἀναγλία τοῦ ἔφερε ἢ τέτοια ἀποκάλυψη. Τὸ μικρὸ
βιβλίον τελειώνει μὲ κάμποσα συγκριτικὰ πρᾶδειγματα
παρμένα ἀτόφια ἀπὸ τ' ἀναγνωστικά τῆς καθαρῆου-
σας καὶ τῆς δημοτικῆς, πού φέρουνε φρικὴ στὸν
ἀναγνώστη γιὰ τὸ ἀσχος τῆς καθορεινουαίνικης ψευ-
τοπαιδείης. Συσταίνομε τὸ διάβασμά του στοὺς φί-
λους τοῦ «Νοῦμᾶ» δασκάλους, πού θὰ βροῦνε πολλά
ἀπὸ τὰ γνωστά ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς καθαρῆουσας,
ἐκφρασμένα μ' ἕντιν καινούργιο ἀπλό τρόπο.

— Ἡ ἐκδοτικὴ ἔταιρία «Ἄγκυρα» ἔβγαλε σ' ἕνα σὲ
πολὺ μικρὸ σῆμα τόμο, πέντε διηγήματα, τοῦ γνω-
στοῦ πηλοῦ σεβαστοῦ λογίου Δ. Γρ. Καμπούρογλου
μὲ τίτλο «Μικρὰ Διηγήματα». Εἶναι γιὰ νὰ διαβά-
ζονται ἔτσι στὸ πόδι, σὸν καφετὴ ἢ στὸ τραῖνο γιὰ
νὰ περνᾶ κανένα εὐχάριστο τέτοροτο τῆς ὥρας.

— Ἡ δευτέρη ἐκδοσι τῆς ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ
παιλοῦ συνεργάτη μας Παύλου Νιρβῆνα «Πογα-Λαλέ-
ουσα», μὲ μερικὰ καινούργια τετράστιχα, δείχνει πό-
σο ἡ δύσκολη τέχνη τῆς σύντομης λιρικῆς σύνθεσης,
τοῦ εἶναι γνώριμη. Ὁ στίχος καθ' ἑαυτὸν, ἢ ἔκφραση
διᾶλεκτη καὶ τὰ φτερά τῆς φαντασίας πάντα τεχνικὰ
ἰσορροπημένα καθὼς λάμουνε μέσα στὴν ποιητικὴν
οὐρανὸν.

— Τὰ «Νηπεινθῆ», συλλογὴ ποιητικῆ τοῦ κ. Κα-
ρκατάκη πού βραβεύτηκε στὸν περσινὸ Φιλολογικὸν
ἀγώνα. Ὁ νέος ποιητὴς ἔχει ἀναμφισβήτητο ταλέν-
το, καὶ οἱ στίχοι του πολλὰς φορὲς μᾶς ἀφίνουε κά-
ποιαν ἀρμονικὴ αἴσθησι. Προσπαθεῖ νὰ μεταχειριζέ-
ται τὰ θέματά του μὲ φινέτσα, μὰ συχνὰ τοῦ ξεφεύ-
γει τὸ ἀπαιτούμενο βάθος στὸ νόημα. Κι ὅμως πολ-
λὰ τραγοῦδια του ξεχωρίζουνε, γιὰ τὴ γενικότερη ἀ-
ξία τους.

Χαρά ! Ἡ χαρά ! Στὰ νέα χαρὰ
παιδιά ! Τραβοῦνε — ὄραϊοι
μαῦροι ληστές — τὴν κόρη ζωῆ
δεμένη ν' ἀγαπήσουν.
Μὰ τὸ βιβλίον σου δλάνουχτο,
στὰ φύλλα του αἶρα πνέει,
τρελέ, τρελέ, πού ἐγέρασες
καὶ νέος πατέ δὲν ἦσσαν.

Ὁ ποιητὴς βραβεύτηκε καὶ στὸν προπερσινὸ δια-
γωνισμό τοῦ «Νοῦμᾶ» γιὰ τὰ παιδιάτικα τραγοῦδια.

Ἐπιθεωρητῆς

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

**Γράμματα ἀπὸ τὸ Μόναχο: Οἱ ἰδέες τοῦ Γκαίτε
γιὰ τὸ Θεό, τὴ Φύση, τὸ Χριστιανισμό κλπ.
— Τὸ καινούργιο βιβλίον τοῦ Ὁμπενάουερ.—
Ἀνέκδοτες σκέψεις καὶ γνώμες τοῦ Γκαίτε.**

Γιὰ τὴ ζωὴ τὴν ἐξωτερικὴ καὶ τὴν ἐσωτερικὴ τοῦ
Γκαίτε ἔχουν γραφεῖ ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του τό-
σα συγγράμματα, ὥστε μπορεῖ νὰ νομίσει κανεὶς ὅτι
κάθε νέο ἔργο γιὰ τὸν ποιητὴ εἶναι περιττό. Καὶ μο-
λαυτῶν κάθε καινούργιο βιβλίον μᾶς δίνει πάντα κάτι
νέο καὶ μᾶς δείχνει πῶς ἡ ἔρευνα τῶν μεγάλων πνευ-
μάτων, σὸν τοῦ Γκαίτε, ἀπὸ μέρος τῶν συγχρόνων
καὶ τῶν ἀπογόνων, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ σταματήσει,
πρὸ πάντων ἢ ἔρευνα τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ζωῆς. Γι'
αὐτὸ ἐδέχτηκε τὸ γερμανικὸ κοινὸ μὲ μεγάλη χαρὰ
ἕνα καινούργιο βιβλίον, πού βγήκε τῆς προάλλης μὲ
τὸν τίτλο «Ὁ Γκαίτε καὶ ἡ σχέση του πρὸς τὴ Θεο-
σκευῆ» (Obenauer, «Goethe in seinem Verhältnis
zur Religion» ἐκδ. Eugen Diederichs - Jena).
Ὁ θαυματοχάστος συγγραφέας ὅμως μᾶς δίνει πολὺ
περισσότερο παρὰ ὅσο μᾶς ὑπόσχεται μὲ τὸν τίτλο
αὐτό. Μᾶς παρουσιάζει τὸν Γκαίτε ἀπ' ἐκείνη τὴν ἄ-
ποψη πού ἴσαμε τώρα σὲ πολλοὺς καὶ κατὰ βάθος
καὶ στὸν ἴδιο τὴν ποιητὴ εἶπανε ἕνα μυστικόν. Τί λο-
γῆς τοῦφαινότανε ἡ ἔννοια καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς,
πῶς σκεφτότανε γιὰ τὸ σύμπαν καὶ γιὰ τὴν ἀνθρω-
πότητα, ποιά εἶπανε ἡ σχέση του πρὸς τὸ Θεὸ καὶ
τὴ Φύση, ποιὲς εἶταν οἱ ἰδέες του γιὰ τὸ θάνατο καὶ
γιὰ τὴ δευτέρη παρουσία. Γιὰ τέτια προβλήματα
προτιμοῦσε ὁ Γκαίτε συνήθως νὰ σιωπᾶναι. Γιὰ πολ-
λὰ πρᾶματα μπορεῖ μονάχα μὲ τὸ Θεὸ νὰ κουβεντιά-
σῃ. ἔλεγε μιὰ φορὰ στὸν Ἐκκερμαν. «Ὅτι ὅλα αὐ-
τὰ ἀπασχολοῦσαν τὸ πνεῦμά του, περισσότερο ἀ-
πὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ποιητὲς τῆς τότε ἐποχῆς, φαί-
νεται ἀπὸ τὸ ἀριστούργημά του, τὸ «Φάουστ». Γι'
αὐτὸ στηρίζεται ὁ Ὁμπενάουερ στὴν ἔρευνά του πρῶτ'
ἀπ' ἄλλα ἀπάνω στὸ ἔργο αὐτό, χωρὶς ὅμως νὰ πηρα-
μελήσει καὶ τὰ ἄλλα συγγράμματα τοῦ ποιητῆ. Ἀπὸ
παντοῦ μαζεύει τὸ ὕλικὸ γιὰ νὰ μᾶς μπάσει στὴν
πιὸ ἐσώτερη ζωὴ τοῦ Γκαίτε, ἀπὸ τὸ «Γουλιέλμο Μά-
ιστερ», ἀπὸ τὸ «Βέρθερο», ἀπὸ τὸ «Ἰταλικὸ ταξίδι»
κτλ.

Γιὰ τὴ σχέση τοῦ ποιητῆ μὲ τὸ Χριστιανισμό
μαθαίνουμε πολλὰς ὁμορφες λεπτομέρειες. Πολλοὶ σύ-
χρονοι θεωροῦσαν τὸν Γκαίτε γιὰ «εἰδωλολάτρη», γιὰ
ἔχθρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ συγγραφέας μᾶς δείχνει
ἀπὸ τὰ ἴδια λόγια τοῦ ποιητῆ πόσο πλανημένη εἶτανε
ἡ γνώμη αὐτή. Βλέπουμε τί μεγάλη ἰδέα εἶχε γιὰ τὴ
θερησκεία τοῦ Ναζωραίου, ὡς ἡθικὴ ἰδεολογία καὶ τί
ταπεινὴ ἰδέα ἔστρεψε γιὰ τὸ Χριστιανισμό ὡς ἐπίσημη
θερησκεία τῶν πολιτισμένων κρατῶν, πρὸ πάντων στὴ
μορφῇ, ὅπως τὸν βρισκοῦμε στὴ ρωμαϊκὴ ἐκκλησία.
Καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Γκαίτε δὲν ἔχει τίποτα κοινὸ μὲ τὸ
Θεὸ τῶν Χριστιανικῶν δογμάτων. Ὡς τὸ πιὸ μεγάλο
ἐλάττωμα τῆς ἐκκλησίας θεωροῦσε τὸ δυνισμό τῆς,
τὸν ξεχωρισμὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Φύσης. Γιὰ τὸν Γκαίτε,
πού εἶπανε ἕνας τόσο ἐνθουσιασμένος θαυμαστῆς τῆς
Φύσης, πού αλοθανότανε μιὰ σχεδὸν ὑπέργεια χαρὰ
γιὰ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, εἶταν ὁ Θεὸς καὶ ἡ Φύση

κάτι ένιστό. Έτσι μπορεί κινείς κα τόν θεωρεί αξιό-
λογο ως ένα πρόδρομο του Δαρβίνου, του μεγάλου
προκατόχου της θεωρίας του μ ο ν σ μ ο υ, με τη
διαφορά πως ο Γκαίτε, σάν ποιητής, δίνει μεγαλύ-
τερη σημασία στα θεία, ενώ ο Δαρβίνος, σό θει-
κώς επιστήμονας ακολουθεί στα έργα του μάλλον τις
όδηγίες της φύσης. Καταλαβαίνουμε λοιπόν γιατί ο με-
γαλύτερος ποιητής της Γερμανίας δε χώνευε και τό-
σο τὰ χριστιανικά δόγματα. Ο ξεχωριστός Θεού και
Φύσης του φαινότανε πρώτος λόγος του χριστιανικού
έκείνου μυστικισμού, που βλέπει με τόν πεσσιμισμό
του μόνο τὸ κακό σάν άνθρωπο και που θεωρεί τὰ
ἐπιγεια ἀγαθὰ γιά κάτι μισητό. Ο Γκαίτε που είτα-
νε ἀπειμιστής, δέν μπορούσε νά γουστάρει μιὰ τέ-
τα κοσμοθεωρία, καὶ γι' αὐτό δέν είναι περιεργο, ὅτι
οἱ «δρθόδοξοι» που σέ πολλά τόσο στρεβλώσανε τὸ
κείμενο του Χριστοῦ, δέν τὸν ἐκτιμοῦν, οὔτε σή-
μερα ἀκόμα, ὅπως ἔπρεπε.

Τὸ βιβλίο του Όμπενάοιερ είναι ἀπὸ κείνα τὰ ἐρ-
γα, που πρέπει κινεῖς νὰ τὰ διαβάσει πολλές φορές,
γιά νὰ τὰ χαρεῖ καλά. Στις 230 μεγάλες του σελί-
δες βροίκει, ὄχι μόνο ὁ θαιμαστικής και ὁ ἐρευνητής
του Γκαίτε, ἀλλὰ και κάθε φίλος τῆς ἀλήθειας καὶ
τῆς μορφῆς, τόσο ἀφθονή ἔλη γιά τὰ πιο
λεπτά ζητήματα τῆς πνευματικῆς και τῆς ψυ-
χικῆς ζωῆς, ὥστε και οἱ «Νέμετζο» φά-
γγοι ἀκόμα μπορούνε τὸ βιβλίο αὐτό νὰ τὸ πάρουν
σὸ χέρι, χωρίς νὰ φοβηθοῦνε μήπως «σκοτωθεῖ ὁ ἥ-
λιος του νοῦ του ἑλληνικοῦ ἀπὸ τὴ φιλολογία και τὴ
φιλοσοφία τῆς Γερμανίας». Γιατί ὁ Γκαίτε τουλά-
χιστο εἶτανε πρῶτα ἄνθρωπος και ἐπειτα, πολὺ ἔ-
πειτα, «Νέμετζος».

* * *

Στὸ ἐκδοτικό κατάστημα « Inselverlag » της
Λειψίας, βγήκε μιὰ ἀνατύπωση του ἔργου του Riemer
«Πληροφορίες γιά τὸν Γκαίτε». Στὸ βιβλίο αὐτό, που
πρωτοβγήκε στὰ 1841, εἶναι ἀλήθεια πως δέν του
ἐδόθη ποτέ καμιά μεγάλη σημασία ἀπὸ μέρος τῶν
φιλολογικῶν κέντρων, ἐπειδὴ τὰ γραφόμενα του
Riemer δε θεωροῦνται γιά πολὺ ἀξιόπιστα, ἀν
καὶ ὁ συγγραφέας εἶχανε στενὸς φίλος καὶ συνεργάτης
του Γκαίτε και δάσκαλος του Αἰγούστου του γιου του
ποιητή. Τὸ καλύτερο ἔργο αὐτοῦ του εἶδους είναι πάν-
τα του «Εκκριῶν «Κουβέντες με τὸν Γκαίτε». Ἡ νέα
ἔκδοση, τὴν ὁποία ἀνάλαβε ὁ βαθὺς γνώστης της
κλασσικῆς γερμανικῆς φιλολογίας, ὁ Πόλλμερ, θὰ εἶ-
ναι μοιραῖα πολὺ καλοδεχτὴ ἀπὸ τοὺς μορφωμέ-
νους, γιατί περιέχει και 27 καλλιτεχνικῆς εἰκόνες ἀ-
πὸ τὴ ζωὴ του ποιητή. Ἐπειτα παράβαλε ὁ Πόλλμερ
τὴν παλιὰ ἔκδοση του 1841 με μερικά χειρόγραφα
του Riemer ἀπὸ τὰ ὁποία βρήκε ἀφορμή, νὰ ἐ-
πιφέρει κάμποσες διόρθωσεις και τελειοποιήσεις στὸ
κείμενο. Ὅτι οἱ σχολαστικῆς ὑποσημειώσεις και ὁ σω-
ρὸς τῶν περιτολογιῶν τῆς παλιᾶς ἔκδοσης λείπου-
νε διότι ἀπὸ τὴν ἀνατύπωση, εἶναι χωρίς ἄλλο τὸ
πιο ἀξιόπαινο μέρος στὸ ὁμοιοφῶ αὐτὸ βιβλίο, που πε-
ριέχει στὸ τέλος μιὰ μεγάλη συλλογὴ σκέψεων του
ποιητή ἀπὸ τὰ χρόνια 1803—1832. Νὰ μερικῆς.

* * *

Κάποιος ἔγραψε μιὰ διατριβή, στὴν ὁποία ἀπόδει-
ξε, πως ὁ Σοφοκλῆς εἶτανε χριστιανός. Αὐτὸ δέν

εἶναι καθόλου παράδοξο· περιεργο εἶναι μόνο, ὅτι ὁ
λίη ἡ Χριστιανοσύνη δὲν ἔβγαλε οὔτε ἓνα Σοφοκλῆ.

«Οἱ ἄνθρωποι μορφώνονται πολὺ περισσότερο ἀπὸ
τὴ γλώσσα, παρὰ ἡ γλώσσα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους».

«Τὶ ὠφέλεια εἶχαν οἱ Γερμανοὶ ἀπὸ τὴ νόστημη
τοὺς ἐλευθερία του τύπου; Τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι ὁ
κείθενος μπορούσε νὰ βῆσει τὸν ἄλλον ὅσο ἤθελε».

«Ἄν τὸ κοινὸ ἤθελε νὰ δεῖ ἓνα καλὸ θεατρικὸ ἔρ-
γο εἴκοσι φορές, δε θὰ εἶχε ἀνάγκη ὁ συγγραφεὺς νὰ
ἐπαναλάβει τὸν ἑαυτό του σὲ εἴκοσι καινούργια ἔρ-
γα».

«Κόμμα πως δέν μπορεί νὰ ζεῖ κανεὶς δυὸ φορές».

«Ὁ καλύτερος ὑπηρετῆς εἶναι ὁ μεγαλύτερος κα-
τεργάρης».

«Τὸ πλῆθος τῶν ποιητῶν εἶναι ἡ αἰτία ἀπὸ τὴν
ὁποία ἡ ποίηση κινετακάνεται».

«Ἡ πραγματικότητα ἔχει μόνο μιὰ μορφή, ἡ ἐπι-
δέ/ εἶναι πολὺμορφη».

«Ὁ πετριωτισμὸς χαλάει τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια».

«Τὸ πνεῦμα του πραγματικῆς εἶναι τὸ ἀληθινὸ ἰ-
δανικό».

«Ἡ δισηδαμονία εἶναι στοὺς ποιητῆς ὠφέλιμη».

«Δέν πρέπει κανεὶς νὰ κάνει δμέσος ἐπάγγελμα
δ,τι μπορεί νὰ στολίσει τὴ ζωή», εἶπε ὁ Γκαίτε σ' ἓ-
να νεορὸ φοιτητῆ τῆς Θεολογίας, ὁ ὁποῖος εἰπειδὴ εἶ-
χε ἓνα μεγάλο ἱαλέντο γιά τὴ ζωγραφικὴ, ἤθελε νὰ
ἀφήσει τὴν ἐπιστήμη, γιά νὰ ἀφιερωθεῖ στὴν τέ-
χνη.

Μόνιμο

Alex. Steinmetz

Ἡ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΤΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΚΑΜΩΜΑΤΑ

Ἀγαπητὴ Νουμά,

Τὰ «γυμνασιαρχοκαμώματα» στὸ
τελευταῖο σου νόμμο μου θυμίσανε και τὸ δικό
μας «καλὸ κάγαθὸ» Λιθοξύστη (δηλ. Λιθοξόο) μας,
που τῶρα τελευταῖα δυὸ ἀλάερα χρόνια, καὶ μ' αὐτὸ
που ἀρχίζει τρία, λυμάνεται και θυβαίνει τὰ κεφάλια
τῶν καμμένων παιδιῶν τῆς Εὐαγγελικῆς μας Σχολῆς.

Ἄ, ἔπρεπε νὰ ἔβριες, Νουμά μου, πόσο ἀδικαίει
τὴν ἐκπαίδευση και πόσο βλάφτει τὰ νεοελληνικά γράμ-
ματα αὐτὸς ὁ ξεροκέφαλος ἄνθρωπος που μᾶς τὸν
κουβάλησε ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα ἡ Ἐφορεία, ὅπου
ἐπὶ εἴκοσι συναπτά ἔτη εὐδοκίμως ἐδίδαξε—κα-
θὼς ὁ ἴδιος, φουσκώνοντας σάν τὸ διάνο, μᾶς ἔλεγε.

Πρέπει νὰ σοῦ πῶ μερικά νόστημα γιά νὰ γελάσεις.
Και πρῶτα πρῶτα : Ποτέ του δε μου διόρθωσε ἔκ-
θεση. Σάν ἔβλεπε τὸνομά μου μ' ἓνα «Α ! του Βήνο-
γλου» κατάλαβα, κατάλαβε και με δυὸ κόκκινας μο-
λυβιῆς διαγώνιες στὸ τετράδιο, τῶραε στὴν ἀκρη.
Τὸ ἴδιο ἔκανε και σ' ἄλλους τοὺς δημοτικιστῆς τῆς
κάθηξ. Ἐπρεπε νὰ του γράφοιμε καιδιάρια γιά
νὰ καταλαβαίνει ὁ ἄνθρωπος. Τὸ συμταχτικό εἶταν τὸ
μερῶα του και σάν ἔτυνο του ἀκόμα μ' αὐτὸ θὰ βο-
λοδέρνει. Που νάκοῦσις δε τὸ περιήγημα «Ἐντυμμα-
τάρχης» και τίς κριῆς του γιά τὴ νεοελληνικὴ φιλο-

λογία, πού τὸ μόνο τῆς ἀριστοσύνημα εἶναι ἡ «Μερόπη» τοῦ Βερνχρόδωκ.

Καὶ πόσα τέτια θέλεις νὰ σοῦ πῶ; Μὰ ὁ χώρος σου εἶναι πολὺτιμος καὶ πρέπει νὰ τελιώνω. Ὅτι καὶ νὰν τοῦ ποῦμε αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου δὲ τοῦ γυρίζουμε τὸ κεφάλι. Οὔτε αὐτοῦ οὔτε τῆς Ἐφορείας πού τὸν ἔχει καὶ τὸν ἀμυράθει. Καὶ ἂν μὲς τοὺς ἄλλους καθηγητὲς κανέναν βγάλει κῆμιά φωνὴ γιὰ διαμαρτυρία χάνεται καὶ αὐτὴ καὶ πνίγεται μέσθ στα ἰτηγίδια τοῦ σχολαστικισμοῦ. Κ' ἔτσι τελιώνουμε τὸ γυμνάσιο χάνοντας τόσα χρόνια πολὺτιμα καὶ ἀκούοντας μόνο τίς συνταχτικῆς παρατηρήσεις τοῦ κ. Γυμνασιάρχου.

Καὶ πιστέψέ με, Νομιά μου, πὼς ἂν δὲν εἶχμε σένα νὰ μᾶς ξεκουράξεις λίγο καὶ νὰ μᾶς φωτίσεις πολὺ, καὶ γὼ δὲν ξαίρω τί θὰ γινόμαστε. Στὸ δημοτικισμό καὶ σὲ σένα χρωστοῦμε τίς λίγες ἀλήθειες πού ξαίρουμε καὶ ὄχι στὴν σεβαστὸ κύριο Γυμνασιόρχου.

Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλοξενία σου.

Σμύρνη 8)21)921.

Με ἀγάπη

Γ. Βένηγλους

Τελειόφ. τῆς Ἑλλάγ. Σχολῆς

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Γεωργ. Χαριτάκης: «*Αἱ περὶ ἐξελίξεως τῶν Κοινωνιῶν, τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς Καλλιέργειας ἰδέαι τοῦ Alfred Neber καὶ ὁ Νεοελληνικὸς Πολιτισμὸς*».

—Σ' ἕνα ὀλιγοσέλιδο φυλλάδιο ὁ κ. Γ. Χαριτάκης ἀναδημοσιεύει μιὰ σύντομη μὰ ζουμερὴ ἀνάλυση τοῦ ἀρθροῦ τοῦ Ἄλφρεντ Βέμπερ γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῶν Κοινωνιῶν, τοῦ Πολιτισμοῦ (Zivilisation) καὶ τῆς Καλλιέργειας, ὅπως ἀποδίδει τὸ γνωστὸ ὄρο Kultur. Κατὰ τὸν Βέμπερ, ὁ Πολιτισμὸς δὲν δημιουργεῖ παρὰ ἀνακαλύπτει προϋπάρχουσες ὀντότητες π. χ. ἡ ἀτμομηχανή, τὸ τηλέφωνο, τὸ χαρτονόμισμα, ἡ καθήκονη τῆς ἐργασίας, προϋπήρχανε καὶ πρὶν μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νὰ τὰ χρησιμοποιήσει. Ἀντίθετα ἡ Καλλιέργεια δὲν δημιουργεῖ ἀντικειμενικὸ κόσμον παρὰ σύμβολα πὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ψυχικὴ τῶ λαῶν ὑπόσταση καὶ στέκονται τὸ ἕνα ἀντίκρου στὸ ἄλλο. Ἡ Καλλιέργεια λοιπὴν ἀναβλύζει ἀπὸ τὸ ψυχικὸ, ἐνῶ ὁ Πολιτισμὸς ἀπὸ τὸ Γνωστικὸ. Ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξη ἀποτελεῖ τὸ ὄλικὸ πού δέχεται τὴν ἐπανεργεια τῆς Καλλιέργειας, τὸ ὄλικὸ πού ἡ ψυχικὴ διάθεση πρῶνεται νὰ διαπλάσει μὲ ὀρισμένους μορφές. Πάνω στὴ διάκριση αὐτὴ ὁ κ. Χαριτάκης, πού κρατεῖ καὶ μερικῆς ἐπιφύλλης πάνω σὲ ὀρισμένα σημεῖα τῆς θεωρίας τοῦ Βέμπερ, τονίζει πολὺ σωστά πὼς ἡ διάκριση σὲ Πολιτισμὸ καὶ Καλλιέργεια ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴ γνωστὴ διάκριση μεταξὺ Γνώσης καὶ Βούλησης, καὶ πὼς ὁ Πολιτισμὸς εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς Γνώσης, ὅπως ἡ Καλλιέργεια εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς Βούλησης. Στὸ τέλος τοῦ φυλλαδίου ὁ κ. Χαριτάκης ἐκθέτει περιεχτικῶ καὶ τὴ δικὴ του ἰδέα γιὰ τὸ Νεοελληνικὸ πολιτισμὸ, ὑποστηρίζοντας πὼς αὐτὸς θὰ δημιουργη-

θεῖ μὲ τὴν εἰσαγωγή τοῦ Ἐυρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ μὲ τὴν ἐπίμονη συνάμα ἐξέλιξη τῆς ἐθνικῆς Καλλιέργειας, ἀντίθετα μὲ κείνους πού νομίζουν πὼς μποροῦμε νὰ δημιουργήσουμε ἕνα δικὸ μῆς, ἀποκλειστικὰ ἑλληνικὸ πολιτισμὸ.

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Der Neue Merkur, Μόναχο—Βερολίνο. Τεύχος Ἰουλίου 1921.— Περιεχόμενα: Ρ. Σουντενχοβκαλέργκ: ἡ κρίση τοῦ ἀρχοντολογιοῦ. — Σ. Ραϊνάχερ: Μᾶθις καὶ οἱ δύο γυναῖκες, δῆγμα. — Σ. Βάνδρεϊ: Φρίδριχ Γκουντὸλφ καὶ Στέφαν Γκιόργκε. — Ἄντ. Τσέχωβ: Ἄπὸ τὸ Ἡμερολόγιον. — Β. Χαουσσενσταϊν: τὸ ἐξωτερικὸ καὶ τὸ παρόν. — Φ. Ζίμπουργκ: Βερολινέζος διευθυντῆς Θεάτρου.

Τεύχος Αὐγούστου 1921.— Περιεχόμενα: Ε. Φρίς: Ἐβραϊκά σημεῖωματα. — Ο. Φλάκε: Πρὸς τὸ Ἐβραϊκὸ πρόβλημα. — Χ. Καρόσσα: Ἡ πέστροφα, δῆγμα. — Φ. Μόν: Γερμανικὸ καὶ Ἐβραϊκὸ πεπρωμένο. — Ἄλ. Ντέμπλιν: Σιὼν καὶ Ἐδύρωπη. — Γ. Μάγνης: Ὁ Ἐβραϊσμός στὸ τέλος τοῦ πολέμου. — Α. Πακέτ: Οἱ μεταφυσικοὶ λαοί.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ",

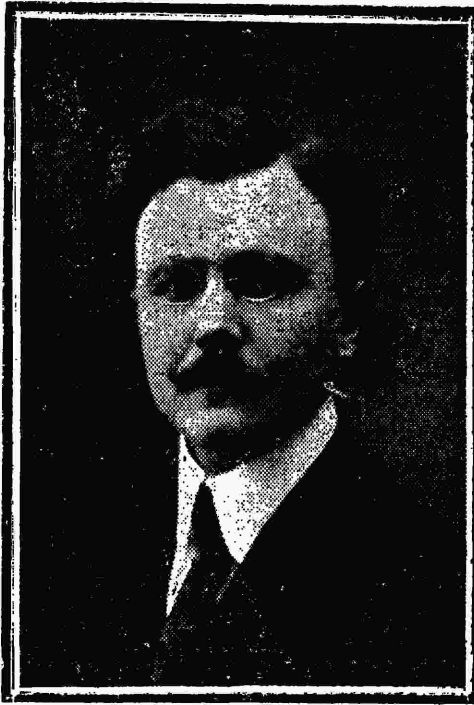
πού γράφουνε συντρομητῆς καὶ δίνουν ἀπόδειξη ἐξοφλημένη:

- Στέφ. Πάργας, Ἀλεξάνδρεια, (Περιοδικὸ «Γράμματα»).
- Π. Παβλίδης, Θεσσαλονίκη, (ὁδὸς Θεαγέωνος Χαρίση 38).
- Κ. Μελισσαρόπουλος, (Ἐθνικὴ Τράπεζα) Πάτρα. Ἀπόστολος Μαγγανάρας, Σμύρνη (ὁδὸς Χαλεπλῆ ἀριθ. 37).
- Βελ. Φρέρης, Σύρα, (Ἀγγλικὸ Τηλεγραφεῖο).
- Ἄντρέας Λοῖζος, Χίος.
- Τάκης Οἰκονομάκης, Βόλος, (Ἐφημ. «Θεσσαλία»).
- Μεν. Φραγκοῦδης, Λεμισός—Κύπρου (Ἐφημερίδα «Ἀλήθεια»).
- Ν. Β. Πάργας, Καβάλλα (ὁδὸς Βρούτου 20).
- Γ. Β. Βαφιοπούλου, Τρίπολη.
- Ἀσημάκης Πανσέληνος, Μιτυλήνη.
- Κ. Καραβίδας καὶ Σία, Ἀδριανούπολις (Δεωφόρος Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἀριθ. 364).
- Γαριφαλιά Δαμπερινοπούλου, Κωνσταντινούπολη.

Ἀργότερα θὰ ὀρίσουμε ἀνταποκριτῆς μας καὶ γιὰ τᾶλλα μέρη.

Ὅσοι φίλοι ἔχουν τὴν καλοσύνη νὰ δεχτοῦνε στᾶλλα μέρη τὴν ἀντιπροσωπεία τοῦ «Νουμά», παρακαλοῦμε νὰ μᾶς τὸ δηλώσουν.

Παρακαλοῦμε τοὺς κ. κ. ἀνταποκριτῆς μας νὰ μᾶς στείλουν ὅσα μποροῦνε γληγορότερα τὰ δνόματα κτλ. τῶν συντρομητῶν πού γράψανε γιὰ νὰν τοὺς στείλουμε τὸ φύλλο.

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΤΗΣ «ΝΕΝΑΣ».

Στο περασμένο φύλλο γράψαμε λίγα λόγια για το ρομάντζο του Έρνεστ Περούσόν, τῆ «ΝΕΝΑ», πού τὴ βράβειψε πέρασ ἡ Ἀκαδημία Γκονκούρ καὶ πού τὴν κυκλοφορεῖ τούτῃ τῆ ἑβδομάδα τὸ «Ἀθηναῖκό Βιβλιοπωλεῖο» σὲ ἀριστοτεχνικὴ μετάφραση τῆς δας Βιδῆς Σκούφα. Σήμερα δημοσιεύουμε ἕνα κομμάτι χαμηλοποιστικὸ ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ κ. Γκακτόν Σερώ, πού δημοσιεύεται μπροστὰ ἀπὸ τὴ «Νένα».

Ὁ κ. Σερώ, ἀφοῦ μιλάει γενικά γιὰ τὸ ρομάντζο, τελώνει ἔτσι τὸν πρόλόγὸ του·

«Ὁ συγγραφέας δὲν πρέπει νάντιγράφει τὴν ἀλήθεια. Πρέπει νὰν τὴ δημιουργεῖ — καὶ γιὰ νὰ τὴ δημιουργήσει πρέπει νὰ διορέξει ἀπ' ὅ,τι βλέπει τὸ ὕψος πού θὰ τοῦ εἶναι χρήσιμο, νὰν τὸ μεταφέρει σὲ σικηρὲς πού ἔχει φανταστεί καὶ πλάσει μ' αὐτὰ τὴ ζωὴ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ δουλιὰ τοῦ ἀληθινοῦ ρομάντζογράφου.

Ἡ τέχνη του δὲ μοθαίνεται. Τὴ φτιάχνει μόνος του καὶ ἀκόμα τοῦ χρειάζεται γιὰ βάση νὰ βρεῖ τὴν κατάλληλὴ πέτρα πού θὰ μπορέσει νὰ κρατήσει ὅλο τὸ οικοδόμημα.

Σταρφαλωμένοι ἀπάνω τῆς ἐκείνος πού θὰ γίνεαι πὸ ἕστερα ρομάντζογράφος, θάγναντέψει ὅ,τι τον παριτριγυρίζε. Μὲ τὴν πρώτη ματιὰ πού θὰ ρήξει μέσα στὴ ζωὴ, θὰ δεῖ τί θὰ πρέπει νάνδημιουργήσει μέσα στὸ μῆλό του, σὰ συγγραφέας πού θὰ γίνεαι. Ἐότε πιά θὰ μπορέσει νὰρχίσει τὴ δουλιὰ του πάνω στὴ φροδιὰ πέτρα πού κρατεῖ γερά στὴ γῆς καὶ πού ἕποτε ἄλλο δὲ θὰ πρέπει νὰ τὴν ἀντικαταστήσει.

Αὐτὴ τὴν πέτρα ὁ Έρνέστος Περούσόν τὴν εἶχε στὴν κατοχὴ του. Ἀπὸ τὴ σκοπιὰ του, πρὶ νὰ γράψει, εἶχε κλοσσουδάσει τὰ γύρω του, καὶ εἶχε διαλέξει ἀπὸ δὴ καὶ ἀπὸ καὶ ὅσο ὕψος τοῦ χρειάζότανε. Αὐτὸ τὸ

ὕψος τὸρρηξε μὲς στὸ χωνευτήρι του, καὶ ἀφοῦ ἔβλασε μὲ προσοχὴ καὶ χωρὶς νὰ διάζεται, ἔπλασε μ' αὐτὸ τὴ ζωὴ.

Ὅλα εἶναι ἀπλὰ μέσα στὸ ἔργο του. Ἀληθινὴ ἡ εἰκόνη τῆς πατρίδας του μὲ τὴν ἀπλότη τῆς καὶ μὲ τὴν ἡρεμία τῆς. Ἡ γῆς εἶναι ὀλόδιτοι, οἱ ἄνθρωποι εἶναι ζωγραφισμένοι μὲ τόσο καθαρὲς γραμμὲς πού μᾶς κάνει νὰ θυμηθοῦμε τὴν τέχνη τῶν καλύτερων ζωγράφων. Εἶναι γεννημένοι γιὰ τὸν τόπο τους καὶ παντοῦ ἡ φύση βασιλεύει, καὶ εἶναι ἀποδομένη μὲ λόγια τόσο ἀληθινὰ, πού δύσκολα ξεχνιοῦνται.

Αὐτὴ ἡ ἱστορία τῆς «Νένας», πού μέσα τῆς βρίσκονται κομμάτια τόσο τραχιά ὅσο καὶ κομμάτια γῆς ἀκαλλιέργητα ἀνάμεσα σὲ δυὸ πλούσιους κάμπους, κλείνει σελίδες δροσερῆς τρυφερότητας.

Διατρέξετε τὸν τόπο, στὸν ὁποῖο ὁ συγγραφέας ξετύλιξε τὴν ὑπόθεση τοῦ βιβλίου του· θὰ βρῆτε κάμπους ἀπὸ σανὸ, κάμπους ἀπὸ σιτάρι. Θὰ βρῆτε λιβάδια, θὰ βρῆτε ποταμάκια, λίμνες, φροδιούς δρόμους καὶ στενοροῦμια· Δὲν μπορῶ νὰ βρῶ λόγια γιὰ νὰ ποδώσω τὴν ἐντύπωση αὐτοῦ τοῦ ρομάντζου, πολυποικίλου σὰν τὸν τόπο του, χαριτωμένου, μαγευτικοῦ καὶ κόποτε αὐστηροῦ σὰν καὶ κείνον.

Καὶ τέλος, ὁ συγγραφέας εἶχε τὴν καλὴ τύχη νὰ γεννηθεῖ σὲ μέρος πού ὑπάρχει ἀκόμη ἕνα σχῆμα θερησκευτικὸ, ζωηρὸ, καὶ ἔτσι νὰ ξετάσει τί ἀποτελέσματα ἔφερε πάνω στὰ ἔθνη καὶ νὰ μᾶς ἀποδώσει μὲ μιὰ ἐπιτυχία τέλειου ρομάντζογράφου πού ἔκανε τὸ ἔργο του μοναδικὸ στὸ εἶδος του.

Εἶναι ρομάντζο μὲ ὄλες τῆς ἀρετὲς καὶ ὄλα τὰ γόθα τῆς λέξης. Θὰ σᾶς μένει στὴ θύμηση ὅπως ἔμεινε καὶ στὴ δική μου : παθητικὴ ἱστορία, σοβαρὰ δηγημένη, μὲ τύπους φυσικούς καὶ μὲ μυροδιὰς τῆς γῆς, τόσο ζωηρὲς, πού μένουνε πάντα στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων.

Λίγο θὰ σᾶς νοιάζει κατόπι, ἀν ἡ «Νένας» εἶναι ἡ δὲν εἶναι ρομάντζο ἀστικὸ ἢ ἀγροτικὸ ἢ παρισινὸ. Φτάνει πού εἶναι ρομάντζο ζωντανὸ, ὁμορφὸ ρομάντζο ἀπ' τὴν καρδιὰ τοῦ τόπου μᾶς.

Γάστων Σερώ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— «Ο ΛΟΓΟΣ», μηνιαῖο περιοδικὸ πού βγαίνει στὴν Πόλη. Διευθυντὴς Γιάννης Χαλκούσης. Χρονιά Γ' — Φύλλο : Ἰούλιος - Αὐγούστος 1921. — Συγκεντρώνει τὴ φιλολογικὴ κίνηση τῆς Πόλης. Σ' αὐτὸ τὸ φύλλο ξεχωρίζουμε δυὸ πεζὰ τραγούδια τοῦ Ψυχάρη : «Ὑμνος στὴν Πόλη», «Μὲ τὴν Ἀγάπη καὶ μὲ τὸ Μῖσος», καὶ ἕνα του σημαντικὸ γλωσσολογικὸ ἄρθρο «Μιὰ Ἐνέσα».

— «ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ», ἔτος πρῶτο. Ἀθήνα Ὀκτώβρης 1921. — Περιεχόμενα : Σπονδὲς Αἱμάτων· Δημοστένης Λιγδόπουλος (τοῦ Κώ στα Παρορίτη). — Τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα στὴ Βουλγαρία (τοῦ Δ. Μπλαγκόφ). — Ἡ ταχτικὴ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνῆς (τοῦ Κ. Ράντεκ). — Θέσες γιὰ τὴν ταχτικὴ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνῆς. — Ἡ καταγωγή τῆς οἰκονομίας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ Κράτους (τοῦ Φρειδερίκου Ἐγγελς). — Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ στὴ χώρα τῶν Σοβιέτ.